

Een soort CAO voor studenten

De Universiteitsraad van de Erasmusuniversiteit heeft een aanzet gegeven tot een Collectieve Studievereenkomst, een soort CAO voor studenten. Dat wordt bericht in ErasmusMagazine (1/7/2021):¹ de Raad wil dat er 's zaterdags geen schriftelijke tentamens worden afgenomen. Ook wenst de Raad dat studenten niet verplicht worden in de weekends of op feestdagen aan individuele of groepsopdrachten te werken.

In Maastricht is de Universiteitsraad eveneens in het geweer gekomen tegen de ontwikkeling van de universiteit in de richting van een semi-continubedrijf. In verband met de explosieve groei van de studentenaantallen, was de Rechtenfaculteit voornemens met ingang van het nieuwe studiejaar verplichte onderwijscontacturen in de avonduren te programmeren. Maar de Uraad heeft daar een stokje voor gestoken (Observant 24/6/2021).²

1. Handhaving van de nodige rust- en hersteltijden. Wat is er mis met de programmering van onderwijs en tentamens in de avonduren en op zaterdag? Volgens de Rotterdamse initiatiefnemer, raadslid Armand Gozé, behoort het tot de zorgplicht van de studieleiding om de gezondheid en het welzijn van studenten te beschermen en hun werkdruk in de hand te houden. Daarom acht hij het gewenst dat bij de inrichting van de onderwijs- en tentamenroosters de nodige rust- en hersteltijden worden gehandhaafd. Dat impliceert volgens hem dat aan studenten de vrije beschikking over hun weekend moet worden gegund. En naar analogie hechten studenten (en docenten?) in Mestreech ook aan hun dagelijkse “feierabend”.

Dat is een belangrijke pijler van een CAO voor studenten. Maar daarnaast kunnen vier andere pijlers worden onderscheiden: zorg voor de onderwijs- en tentamenkwaliteit, beheersing van de studiekosten, facilitering van een optimale studieproductiviteit en waarborging van het recht op een tweede leven.

2. Zorg voor de onderwijs- en tentamenkwaliteit. Het behoort tot de zorgplicht van de studieleiding dat studenten in zodanige tijdvakken aan het onderwijs kunnen deelnemen dat ze er optimaal profijt van hebben. En hetzelfde geldt voor de validiteit van tentamens: de studieleiding moet ervoor zorgen dat tentamens onder optimale condities worden afgenomen. Onderwijsbijeekkomsten en tentamens tussen 18 en 22 uur voldoen niet aan dit criterium. Na een welbestede ochtend en middag zijn de meeste mensen (en dus ook de meeste studenten) aan verkwikkende dranken en een voedzame maaltijd toe. De studieleiding kan niet van hen verwachten dat ze ná de klok van zes nog hoogstaande intellectuele arbeid verrichten.

3. Beheersing van de studiekosten. Door hun bedrijfstijd te verlengen trachten universiteiten en hogescholen hun bedrijfskosten te drukken.³ Als ze ook in de avonden en op zaterdag onderwijscontacturen en tentamens verroosteren, kunnen ze hun eigen zaalruimte doelmatiger gebruiken. Daarmee kunnen ze dus besparen op hun huisvestingsbudget en hoeven ze minder zaalruimte van derden te huren. Maar daar staat tegenover dat forensende studenten op kosten worden gejaagd:

a) Als onderwijs- en tentamenuren *in de avonden* worden verroosterd, heeft dat consequenties voor studenten die buiten de stad wonen, want ze worden gedwongen extra uitgaven te doen voor een warme maaltijd buitenshuis.

b) Als tentamens *op zaterdag* worden verroosterd, zijn forensende studenten tevens extra reiskosten kwijt. Zaterdag en zondag kunnen ze immers niet gebruik maken van hun ‘gratis’ OV-kaart (de door-de-weekse versie van het zgn. studentenreisproduct).⁴

¹ <https://www.erasmusmagazine.nl/2021/07/01/uraad-wil-verbod-op-tentamens-en-deadlines-in-het-weekend-en-op-feestdagen/>

² <https://www.observantonline.nl/Home/Artikelen/id/56263/september-2021-geen-verplicht-avondonderwijs-voor-studenten/> (24/6/20210)

³ Bovendien kunnen ze op die manier ertoe bijdragen dat de vervoersstromen van studenten gespreid worden. Zodoende komen ze tegemoet aan de maatschappelijke wens de ochtendspits van het openbaar vervoer te ontlasten.

⁴ Omgekeerd worden studenten die voor de weekendversie hebben gekozen eveneens benadeeld: zij genieten vrij reizen van vrijdag 12 uur tot en met de nacht van zondag op maandag, maar in geval van colleges of tentamens op vrijdagavond en zaterdagochtend, worden hun daarvan ettelijke dagdelen ontstolen.

4. Facilitering van een optimale studieproductiviteit. Bij het opstellen van een Collectieve Studieovereenkomst valt niet alleen te denken aan het uitgangspunt dat aan studenten, over de hele week gerekend, de nodige rust- en hersteltijden moeten worden gegund. Uit een oogpunt van onderwijsethiek behoort het tevens tot de zorgplicht van de studieleiding dat studenten in de gelegenheid worden gesteld hun beschikbare tijd effectief in te zetten om studievoortgang te boeken. De studieleiding heeft als inspanningsverplichting ervoor te zorgen dat improductieve verliestijden gereduceerd worden. Dat betekent:

a) beheersing van *de hoeveelheid reistijd* die studenten wekelijks kwijt zijn om de afstand te overbruggen tussen hun woonadres en de verroosterde opleidingsadressen en tussen de verroosterde opleidingsadressen onderling; en

b) beheersing van de *improductieve wachttijd en gedwongen leegloop* die studenten kwijt zijn tussen de verroosterde contacturen.

5. Het recht op een tweede leven. Soms lijkt het erop dat universiteiten en hogescholen van hun studenten verwachten dat zij zich 24/7 beschikbaar houden om aan studieverplichtingen te voldoen. Het is dan nuttig dat in de Collectieve Studieovereenkomst bepalingen worden opgenomen over hun recht op een tweede leven. De studieleiding moet garanderen dat studenten desgewenst verplichtingen buiten hun studie kunnen aangaan en kunnen nakomen (bv. op het gebied van betaalde arbeid, ondernemerschap, ouderschap, mantelzorg, vrijwilligerswerk, sport, hobby's, verenigingsleven, sociale relaties). Er moet, naast de studiegebonden contacturen, voldoende tijd overblijven die studenten naar eigen goeddunken hetzij aan de studie dan wel aan andere dingen kunnen besteden. In dat verband is het denkbaar dat studenten zich vooral in hun basale rechten voelen aangetast als de studieleiding onderwijs- of tentamenverplichtingen in de avonduren of in de weekends meent te moeten verroosteren.

Wes Holleman

weblog onderwijs 28-7-2021

<http://www.onderwijsethiek.nl>